

परिवर्तन गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी ऐन, २०७९

प्रमाणिकरण मिति: २०७९।१।२०

स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी ऐन, २०७९

प्रस्तावना

स्थानीय वासिन्दाहरूको आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाको जिम्मेवारी प्रमुख रही आएको र सो को व्यवस्थापनमा स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरि कार्य सम्पादन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, “नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२१ अनुसार सोही संविधानको अनुसूची ८ को सूची नं. ९ र १० का अधिकार हरुलाई कार्यान्वयन गर्न” तथा “स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ वमोजिम परिवर्तन गाउँपालिकाको गाउँ सभाले यो ऐन तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (क) यस ऐनलाई स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐन, २०७९ भनिने छ ।
- (ख) गाउँ सभाबाट स्विकृत भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा:

- (क) “ऐन” भन्नाले परिवर्तन गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७९ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ख) “संघीय ऐन” भन्नाले स्वास्थ्य सम्बन्धी संघीय संसदले बनाएको ऐन लाई बुझ्नु पर्दछ ।
- (ग) “कार्यपालिका” भन्नाले परिवर्तन गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (घ) “सरकारी वा सामुदायिक” भन्नाले सरकारी तथा सामुदायिक स्वामित्वमा संचालन भएका स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ङ) “निजी” भन्नाले सेवाको सँगसँगै नाफाको समेत उद्देश्य राखी संचालन हुने स्वास्थ्य संस्था भनेर सम्झनु पर्दछ ।
- (च) “ट्रष्ट वा लोक कल्याणकारी” भन्नाले ट्रष्ट वा लोक कल्याणकारी संस्थाहरूको मार्फत संचालन हुने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले दफा (५) र (६) अन्तर्गत बनेका समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) “अनुगमन समिति तथा सुपरिविक्षण समिति” भन्नाले दफा (७) अनुसार गाउँपालिकामा गठिन स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाइ अनुगमन समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले सरकारी स्तरबाट संचालित अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र तथा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) “विपद व्यवस्थापन समिति” भन्नाले अनुसूची (१) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) “द्रुत प्रतिकार्य समिति” भन्नाले दफा (८) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ठ) स्थानीय तहमा रहने “द्रुत प्रतिकार्य टोली”/Rapid Response Team(RRT) भन्नाले दफा (९) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (द) स्थानीय जनस्वास्थ्य बोर्ड समिति भन्नाले दफा (१०) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) गाउँपालिका/नगरपालिका गुणस्तर सुनिश्चता (RMQAWC) समिति भन्नाले दफा (११) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) स्वास्थ्य शाखा तथा आधारभूत स्वास्थ्य संस्थाहरुको संगठन संरचना भन्नाले अनुसूचि (२),(३),(४) र (५) लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (त) खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन समिति भन्नाले दफा (१३) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (थ) एम्बुलेन्स सञ्चालन समिती भन्नाले दफा (१४) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) खरिद निर्णय समित भन्नाले दफा (३४) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ध) मुल्याङ्कन समिती भन्नाले दफा (३५) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (न) स्वास्थ्य संस्था गुणस्तर सुधार समिति भन्नाले दफा (१२) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (प) प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा समिति भन्नाले दफा (१५) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (फ) विपन्न नागरिक औषधि उपचार समिति भन्नाले दफा (१६) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (व) पालिकास्तरीय खोप समन्वय समिति भन्नाले दफा (१७) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (भ) स्थानीय तह स्वास्थ्य विमा संयोजन समिति भन्नाले दफा (१८) अन्तर्गत बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद: २

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायक र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु : स्थानीय स्तरमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु ३ प्रकारका हुनेछन्

- (क) सरकारी वा सामुदायिक: सरकारी तथा सामुदायिक स्वामित्वमा संचालन भएका अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य केन्द्र, आयुर्वेद तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्र, गाउँघर क्लिनिक, खोप क्लिनिक, आयुर्वेद केन्द्रहरु सरकारी वा सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।
- (ख) निजी: निजी क्षेत्रद्वारा संचालित अस्पताल, नर्सिङ होम, पोलिक्लिनिक वा क्लिनिक, प्रयोगशाला, फार्मेसीहरु निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।
- (ग) ट्रष्ट वा लोक कल्याणकारी संस्थाहरुको अधिनस्थ: ट्रष्ट वा लोक कल्याणकारी संस्थाहरुको मार्फत संचालन हुने अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, घुम्ती क्लिनिक यस अन्तर्गत पर्दछ ।

४. स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुको परिभाषा र आधारभूत मापदण्ड: स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुको परिभाषा र आधारभूत मापदण्ड संघीय सरकारले निर्धारण गरे वमोजिम हुने छ ।

५. गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य समिति गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको रेखदेख समन्वय र व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य समितिको गठन गरिने छ, यस समितिको गठन यस प्रकार हुने छ:

- (क) गाउँपालिका अध्यक्ष - संयोजक
- (ख) सामाजिक विकास समितिको संयोजक - सदस्य
- (ग) स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्य कर्महरूबाट नर्सिङ्ग तर्फ १ र हे.ई.तर्फ २ कार्यपालिकाले तोकेको नर्सिङ्ग तर्फ १ र हे.ई.तर्फको २ गरि जम्मा ३ जना
- (घ) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष हरु मध्ये बाट कार्यपालिकाले तोकेका २ जना - सदस्य- सदस्य
- (ङ) कार्यपालिकाको सदस्यहरू मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना महिला सहित २ जना - सदस्य
- (च) स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने गैर सरकारी संघ संस्थाहरू बाट कार्यपालिकाले तोकेको २ जना - सदस्य
- (छ) गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ:

- (क) आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य योजना तयार गर्ने ।
- (ख) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि अनुमति तथा स्वीकृति सम्बन्धी गाउँपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान गर्ने ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाहरूको लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गराउने ।
- (च) स्वास्थ्य विशेषज्ञहरू र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूको सूची अद्यावधिक तथा प्रकाशन गर्ने ।
- (छ) स्वास्थ्य सेवाको पहुँच भन्दा बाहिर रहेका समुदायको पहिचान गरी सबैका लागि स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित हुने प्रवन्ध गर्ने ।
- (ज) गाउँ कार्यपालिकालाई स्वास्थ्य क्षेत्रमा आवश्यक सुझाव र सल्लाह दिने ।
- (ञ) विपन्न नागरीक औषधि उपचार सहायताको लागि गाउँकार्यपालिकामा सिफारिस गर्ने ।
- (ट) स्वास्थ्य क्षेत्र भित्रका अन्य तोकिए बमोजिमका कार्यहरू गर्ने ।

६. स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) सामुदायिक अस्पताल तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र वा स्वास्थ्य चौकी (स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति) व्यवस्थापनका लागि देहाय बमोजिम सदस्य रहने गरी हरेक संस्थाको छुट्टाछुट्टै व्यवस्थापन समिति गठन गरिने छ:

- (क) गाउँपालिकाको अध्यक्ष - संरक्षक
- (ख) सम्बन्धित वडाध्यक्ष वा वडाध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य - अध्यक्ष
- (ग) अध्यक्षले मनोनित गरेको एक जना - उपाध्यक्ष
- (घ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशिल मध्ये संरक्षकबाट मनोनित महिला १ जना - सदस्य
- (ङ) स्वास्थ्य संस्था रहेको विद्यालयको प्रधानाध्यापक मध्येबाट समितिले तोकेका - सदस्य
- (च) सम्बन्धित वडाको वडासचिव - सदस्य
- (छ) स्थानिय व्यापारी मध्येबाट समितिले मनोनित गरेको एक जना - सदस्य
- (ज) किशोरकिशोरीहरू मध्ये १/१ जना - सदस्य

(भ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख

-सदस्य सचिव

(२) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका काम कर्तव्य र अधिकारहरु निम्नानुसार हुनेछन्:

- (क) आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाको वार्षिक योजना बनाई सम्बन्धित वडा समिति मार्फत गाउँपालिकामा पेश गर्ने ।
- (ख) व्यवस्थापन समितिको नियमित बैठक गर्ने, स्वास्थ्य संस्थामा परेको समस्याहरुको समाधानमा आवश्यक कार्य गर्ने
- (ग) वार्षिक समिक्षा, सामाजिक परीक्षण जस्ता मूल्याङ्कनका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- (घ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीको प्रभावकारी परिचालनको लागि सहजिकरण गर्ने ।
- (ङ) स्वास्थ्य घुम्ति शिविरहरु राख्न सम्बन्धित निकायहरुमा समन्वय गर्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- (च) केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकारले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम तथा अभियानहरुलाई सफल पार्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

७. गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य अनुगमन सुपरिवेक्षण तथा मुल्यांकन समिति गठन:

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुगमन गर्न गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य अनुगमन समितिको गठन गरिने छ, यस समितिको गठन यस प्रकार हुने छ:

- (क) गाउँपालिका अध्यक्ष:- अध्यक्ष
  - (ख) सामाजिक विकास समितिको संयोजक - सदस्य
  - (ग) गाउँ सभाका सदस्यहरु मध्येबाट अध्यक्षले तोकेको एक जना महिला सहित २ जना - सदस्य
  - (घ) सरकारी/सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाका प्रतिनिधि मध्येबाट अध्यक्षले तोकेको २ जना -सदस्य
  - (ङ) गाउँपालिका भित्रका औषधि व्यवसायी हरु मध्येबाट अध्यक्षले मनोनित गर्ने प्रमुख वा प्रतिनिधि २ जना -सदस्य
  - (च) स्थानीय उपभोक्ता हित संरक्षण मंचको प्रमुख वा प्रतिनिधि एक जना -सदस्य
  - (छ) गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव
- (आवश्यकता अनुसार महत्वपूर्ण भुमिकामा रहने निकायका (गैर सरकारी संघ संस्था) का प्रमुख तथा प्रतिनिधि हरु लाई आमन्त्रीत सदस्य हरु थप गर्ने सक्ने छ)

(२) गाउँपालिका स्तरिय स्वास्थ्य अनुगमन,सुपरिवेक्षण तथा मुल्यांकन समिति काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाइ योजना तयार गर्ने ।
- (ख) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृति सम्बन्धी गाउँपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान गर्ने ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाहरुको लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने ।
- (च) स्वास्थ्य विशेषज्ञहरु र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरुको सूची अद्यावधिक तथा प्रकाशन गर्ने ।
- (छ) स्वास्थ्य सेवाको पहुँच भन्दा बाहिर रहेका समुदायको पहिचान गरी सबैका लागि स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित हुने प्रवन्ध गर्ने ।
- (ज) गाउँ कार्यपालिकालाई स्वास्थ्य तथा सरसफाइ क्षेत्रमा आवश्यक सुझाव र सल्लाह दिने ।
- (झ) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

८. विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ को दफा ४३ उपसमिति गठन गर्न सक्ने बुँदामा “कार्यकारी समिति तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ” स्थानीय तह विपद व्यवस्थापन समितिको मातहतमा जनस्वास्थ्य आपतकालिन अवस्था को व्यवस्थापन सम्बन्धी निम्नानुसार पदाधिकारीहरु रहने गरी स्थानीय द्रुत प्रतिकार्य समिति गठन गर्ने ।

१. महा/उप/नगरपालिका/गाउँपालिकाको हकमा:

- नगर वा गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख : संयोजक
  - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : सदस्य
  - स्थानीय तह स्थित अस्पताल प्रमुख : सदस्य
  - विपद व्यवस्थापन शाखा प्रमुख : सदस्य
  - स्थानीय तहको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख : सदस्य सचिव
- यस समितिको बैठकमा विपद् तथा महामारीको प्रकृति अनुसार अन्य सरकारी निकाय, वा साभेदार संस्था तथा विज्ञ हरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

२. द्रुत प्रतिकार्य समितिको मुख्य काम,कर्तव्य र अधिकारहरु:

- स्वस्थ्य प्रणाली विकास र सुदृढीकरणका लागि स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनिकरण चक्र : तयारी,प्रतिकार्य र पुर्नलाभ कार्यक्रमको कार्यान्वयन सम्बन्धि योजना निर्माण, प्राथमिकिकरण,बजेट निर्धारण,स्रोत साधनहरुको बाढफाइ,निर्देशन र मुल्यांकन गर्ने ।
- संस्थागत व्यवस्थाहरु र संयन्त्र स्थापना गरि विपद् जोखिम न्यूनिकरण र जनस्वास्थ्य आपतकालीन अवस्थाको रोकथाम,पहिचान,प्रतिवेदन र प्रतिकार्य संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।

९.जनस्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ दफा ४८ आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा तथा व्यवस्थापन अर्न्तगत उपदफा (१) मा “आपतकालीन अवस्थामा तत्कालै स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउन तोकिय बमोजिम द्रुत प्रतिकार्य टोली तथा आपतकालीन चिकित्सकिय समुह रहने छ ” र उपदफा (२) मा “संघ,प्रदेश र स्थानीय तहले आपतकालीन स्वास्थ्य योजना विकास गरी लागु गर्नुपर्नेछ ” भनि उल्लेख भए बमोजिम यसै आधारमा उपसमितिले आपतकालीन अवस्थामा आफ्नो मातहत बाट स्वास्थ्यकर्मीहरु (RRT) परिचालन गर्न सक्ने छ । स्थानीय तहमा रहने द्रुत प्रतिकार्य टोली/Rapid Response Team(RRT) मा निम्न स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्न उपयुक्त हुनेछ ।

१. स्थानीय तहको हकमा (महा,उप,नगरपालिका र गाउँपालिका):

- स्वास्थ्य शाखा प्रमुख : संयोजक
- जनस्वास्थ्य अधिकृत/जनस्वास्थ्य निरीक्षक : सदस्य
- हे.अ./सि.अ.हे.व./अ.हे.व. : सदस्य
- ल्याव असिष्टेन्ट/ल्याव टेक्नीसियन् : सदस्य
- पब्लिक हेल्थ नर्स/अ.न.मी. : सदस्य
- स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख

आमन्त्रित :

- स्थानीय स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क हेर्ने फोकल व्यक्ति,रहने गरि समितिले आवश्यकता अनुसार पदाधिकारी थपघट गर्न सक्नेछ ।

महामारीको प्रकृति अनुसार विभिन्न विभाग,निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरु वाट विज्ञ तथा प्राविधिकहरु -जस्तै पशु स्वास्थ्य, खाद्य, वास,भे.क.नि.,स्वास्थ्य शिक्षा अधिकृत आदि) परिचालन गर्न सकिने छ ।

यसरी बढिमा ११ सदस्यीय एक स्थानीय द्रुत प्रतिकार्य टोली रहनेछ । साथै आवश्यक परेको खण्डमा एक भन्दा बढि टोली बनेर परिचालन गर्न सकिनेछ ।

२. द्रुतप्रतिकार्य टोली / RapidResponse Team (RRT)को काम,कर्तव्य र अधिकारहरु:

क) आपतकालीन जनस्वास्थ्य घटना/अवस्थाको अनुसन्धान, व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण गर्न जनस्वास्थ्य आपतकालीन व्यवस्थापन उप समितिद्वारा प्रदान गरिएको कार्य योजनाको कार्यान्वयन गर्ने र निर्देशनअनुसार कार्य गर्ने ।

ख) आपतकालीन जनस्वास्थ्य घटनाको अनुसन्धान गर्ने ।

- घटनाको पुस्टिगर्ने ।
- प्रारम्भिक अवस्थामा क्लिनिकल र इपिडेमोलोजिकल विशेषताहरुको आधारमा Working Case Definition बनाउने ।
- सो घटनासँग सम्बन्धित सबै प्रभावित विरामीहरुको खोजीगर्ने र उपयुक्त जनसांख्यिक, क्लिनिकल र इपिडेमोलोजिकल विवरणहरु समेटिने गरि विस्तृत Line List तयार पार्ने ।
- Line List बाट प्राप्त निष्कर्षको आधारमा रोगको प्रकृति र सिन्ड्रोम पहिचानगर्ने ।
- रोग कसरी फैलिरहेको छ, भन्ने पहिचानगर्ने (Mode of Transmission) पत्तालाउने ।
- संक्रमण नियन्त्रणका लागि सावधानी अपनाई उपयुक्त क्लिनिकल र वातावरणीय नमूना संकलन गरी नमूना प्रयोगशाला परीक्षणका लागि प्याकेज गरी पठाउने ।
- संकलनगरिएको जानकारीको आधारमा इपिडेमोलोजिकल विश्लेषण गर्ने ।
- अनुसन्धानको प्रारम्भिक रिपोर्ट, अन्तरिम रिपोर्ट र अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरी PHEM-SC र अन्य सम्बद्ध निकायमा पेश गर्ने ।

ग) रोग फैलिन नदिन र रोकथामका लागि उपयुक्त कार्यहरु गर्ने:

- स्वास्थ्यकर्मी, सर्वसाधारण र समुदायका लागि संक्रमण रोकथामका उपायहरु अपनाउने ।
- उपयुक्त देखिएमा prophylaxis प्रयोग गर्ने । (औषधी वा खोप)
- आवश्यकताअनुसार संक्रमितव्यक्तिहरुको Isolation र लक्षण नदेखिएका तर exposed व्यक्तिहरुको Quarantine गर्ने ।
- वातावरणीय विधि जस्तै: पानीको नमूना परीक्षण, पानी शुद्धिकरण गर्ने विधिहरु, हातधुने तरिका, सरसफाई प्रवर्द्धन, भेक्टर कन्ट्रोललाई आवश्यकता अनुसार अवलम्बन गर्ने ।
- समुदायमा उपयुक्त जानकारीहरु प्रवाह गर्न संचार माध्यमको सहायता लिने ।

घ) विरामीहरुको उपयुक्त उपचार व्यवस्थापन गरी आपतकालीन स्वास्थ्य घटना बाट हुन सक्ने मृत्यु, जटिलता र अपांगतालाई रोकथामगर्न/घटाउन स्वास्थ्य संस्थाहरुमा प्राविधिक सहयोग र आवश्यक औषधी, औजार/उपकरणहरुको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने ।

- Triage, Isolation, cohorting गर्दा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा विरामीको चापको व्यवस्थापन गर्न स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापनको अनुगमन, मूल्यांकन र सहयोग गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुले प्रदान गरेको उपचार पद्धतिको मूल्यांकन र अनुगमन गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुले उपचार व्यवस्थापनमा महशुस गरेका समस्या र चुनौतीहरु पत्ता लगाउने ।
- स्तरीय उपचार पद्धतिअनुसार विरामीहरुको उपचार व्यवस्थापन गर्न स्वास्थ्य संस्था र विशेषज्ञ संस्थाहरु बीच समन्वय गर्ने ।
- आवश्यक औषधी, मेडिकल उपकरण तथा सामग्रीहरुको व्यवस्था गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य संस्थाहरुमा थप स्वास्थ्यकर्मीहरुको व्यवस्थापन गर्ने ।

- प्रेषण प्रणाली (community traige, stabilization, safe transport, ambulance services etc)को मूल्यांकन गर्ने र विरामीहरुको उपयुक्त प्रेषण भएको सुनिश्चित गर्ने ।

ड) समन्वय र सम्पर्क:

- स्थानीय समुदाय, जनप्रतिनिधि हरु, सरकारी र गैरसरकारी संस्थाहरु, प्रादेशिक स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (PHEOC), अन्य आपत कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरु र संचारकर्मीहरु संग जनस्वास्थ्यको आपतकालीन अवस्थाको अनुसन्धान र नियन्त्रणका लागि उपलब्ध स्थानीय स्रोतहरुको परिचालन गर्न समन्वय गर्ने ।
- थप सहयोगका लागि स्थानीय निकाय, स्वास्थ्य संस्थाहरु र उच्चस्तरको स्वास्थ्य संस्थाहरु बीच समन्वय गर्ने
- जनस्वास्थ्य आपतकालीन व्यवस्थापन उपसमिति(PHEM-SC), इपिडेमोलोजि तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा(EDCD), स्वास्थ्यतथा जनसंख्या मन्त्रालय र अन्य सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुमा नियमिति रूपमा प्रतिवेदन गर्ने ।

च) समिक्षा र सिफारिसहरु:

- स्थानीय तहमा जनस्वास्थ्य आपतकालीन घटनाको कारणहरु पहिचान गर्ने र भविष्यमा सोही प्रकृतिको घटनाको रोकथामका लागि उपयुक्त उपायहरु सिफारिस गर्ने ।
- पूर्वतयारी र न्यूनीकरणको लागि PHEM-SC लाई पृष्ठपोषण दिने ।
- PHEM-SC द्वारा संचालित समिक्षामा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने ।

१०. स्थानीय जनस्वास्थ्य बोर्ड:

१. स्थानीय जनस्वास्थ्य बोर्डको गठन गाउँपालिकाले जनस्वास्थ्य संग सरोकार निकायका उच्च अधिकारीरु तथा विज्ञहरुको संलग्नता हुने गरी निम्न बमोजिमको जनस्वास्थ्य परिषद वा बोर्ड स्थापना गर्नेछ:

- क) गाउँपालिका प्रमुख - अध्यक्ष
- ख) गाउँपालिका उपप्रमुख - सदस्य
- ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
- घ) स्थानीय स्वास्थ्य समिति प्रमुख - सदस्य
- ङ) स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने कार्यपालिकाको सदस्य - सदस्य
- च) कानून शाखा प्रमुख वा कानुनी सल्लाहाकार - सदस्य
- छ) स्थानीय अस्पताल/स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत चिकित्सक/स्वस्थ्यकर्मि मध्ये गाउँपालिका अध्यक्षले तोकेको २ जना - सदस्य
- ज) समितिले मनोनित गर्ने स्वास्थ्य र शिक्षा क्षेत्रका विज्ञ २ जना - सदस्य
- झ) स्थानीय स्वस्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

२. स्थानीय जनस्वास्थ्य बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकारहरु:

- स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य सुरक्षा,सम्बर्धन र सुधार सम्बन्धी नीति निर्धारण गर्ने,
- स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा समानुपातिक वितरणको आधारमा प्रथमिकताका क्षेत्रहरु निर्धारण गर्ने,
- राष्ट्रिय स्वास्थ्य योजना र नीति तर्जुमाको अनुसरण गर्ने गराउने,
- जनस्वास्थ्य सम्बन्धि राष्ट्रिय रणनीति तर्जुमाको अनुसरण गर्ने गराउने,
- रोगहरुको रोकथाम,प्रवर्धनात्मक कार्य लगायत जनस्वास्थ्यको सुधार सम्बन्धि कुनै पनि विषयमा प्रदेश तथा संघिय सरकार संग आवश्यक सहयोग तथा परामर्श लिने,
- तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने,
- स्वस्थ्य संग सम्बन्धित कुनै विषयमा सुझाव प्रस्तुत गर्न समिति वा उपसमिति गठन गर्ने,

- बोर्ड(परिषद्) सम्बन्धि अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ,

११.गाउँपालिका/नगरपालिका गुणस्तर सुनिश्चता प्रणाली: संरचना (RMQAWC)

१	गाउँपालिका अध्यक्ष	गाउँपालिका	अध्यक्ष
२	जन निर्वाचित दलित महिला सदस्य	सम्बन्धित वडा समिती	सदस्य
३	उपभोक्ता मन्चबाट १ जना प्रतिनिधि	गाउँपालिका	सदस्य
४	१ जना (नर्सिङ्ग प्रतिनिधि)	सरकारी अस्पताल / प्रा.स्वा.का. / हे.पो.	सदस्य
५	१ जना वडा प्रतिनिधि	वडा अध्यक्षहरु मध्येबाट	सदस्य
६	कार्यकारीणी अधिकृत	सम्बन्धित गाउँपालिका	सदस्य
७	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	स्वास्थ्य शाखा	सदस्य सचिव
८	१ जना प्रतिनिधि	गैर सरकारी संघ संस्था	आमन्त्रीत

१.गाउँ/नगरपालिका गुणस्तर सुनिश्चितता कार्य समितिका काम ,कर्तव्य र अधिकारहरू:

- तथ्य/प्रमाण (evidence) को वारेमा छलफल,
- कार्ययोजना तथा बजेटको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने,
- पालिका स्तरमा संचालीत कार्यक्रमको समन्वय तथा सहमती,
- सुपरिवेक्षण,

१२.स्वास्थ्य संस्था गुणस्तर टोली:

स्वास्थ्य चौकी	संस्था प्रमुख	१ जना
	अ.न.मी.	१ जना
	स्वास्थ्य संस्था रहेको वडा समितिबाट व्यवस्थापन समितिबाट	१ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
जम्मा :		५ जना
प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	आधारभूत स्वा.से./सामुदायिक स्वा.इकाई केन्द्र प्रमुख	१ जना
	हेल्थ असिस्टेण्ट/अ.हे.ब.	१ जना
	स्टाफ नर्स/अ.न.मी.	१ जना
	संस्था रहेको वडा समितिबाट (१ जना महिला सहित)	२ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
	जम्मा :	

आधारभूत अस्पताल	अस्पताल प्रमुख	अध्यक्ष
	प्रतिनिधि अस्पताल विकास समिती	सल्लाहकार
	मेट्रोन्/नर्सिङ्ग ईन्चार्ज	सदस्य
	प्रयोगशाला ईन्चार्ज	सदस्य
	रेडियोलोजी यूनिट ईन्चार्ज	सदस्य
	ओ.टी. ईन्चार्ज	सदस्य
	फार्मसी ईन्चार्ज	सदस्य
	ओ.पि.डि. ईन्चार्ज	सदस्य
	स्टोरकिपर	सदस्य
	आर्थिक/प्रशासन अधिकृत	सदस्य
	उपभोक्ता मन्चबाट १ जना प्रतिनिधि	सदस्य
	ईमरजेन्सी ईन्चार्ज	सदस्य
	मेडिकल अधिकृत	सदस्य
		जम्मा :

१. गुणस्तर सुधार टोलीको कार्यहरु :

- गुणस्तरिय सेवाको लागि मापदण्ड, प्रोटोकल, निर्देशिका अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको लेखाजोखा गरि सुधार गर्नुपर्ने कुराको पहिचान गर्ने,
- नियमित रुपमा बैठक बस्ने र बैठकमा गुणस्तर सुधारको लागि विभिन्न विषयहरुमा छलफल गरी कार्यमा सुधारको लागि कार्य योजना बनाउने,
- कार्य योजना अनुसार कार्यान्वयनको लागि पहल गर्ने,
- संस्थाको गुणस्तरिय सेवाको अभिलेख राख्ने तथा प्रगति बारे प्रतिवेदन पठाउने,
- आवश्यक श्रोत साधन जुटाउन गाउँ/नगरपालिका स्वास्थ्य कार्यालय/ईकाइ, वडा समिति, वा अन्य संघसंस्थासंग समन्वय गर्ने,

१३. खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन समितीको संरचना देयहाय बमोजिमको हुनेछ:

- १) अध्यक्ष : गाँउपालिका अध्यक्ष
- २) सदस्य : गाँउपालिका उपाध्यक्ष
- ३) सदस्य : प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
- ४) सदस्य : गाँउकार्यपालिकाले तोकेको ३ जना गाँउ कार्यपालिकाका सदस्य
- ५) सदस्य : पूर्वाधार विकास तथा वातावरण विकास शाखा
- ६) सदस्य : महिला बालबालिका तथा समाजकल्याण इकाई प्रमुख
- ७) सदस्य : गाँउपालिका स्तरिय खानेपानी तथा सरसफाई उ.स. सञ्जाल अध्यक्ष
- ८) सदस्य सचिव : स्वास्थ्य शाखा प्रमुख

१. खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन समितीको काम , कर्तव्य र अधिकारहरु:

क. समिती स्थापना भएलगत्तै गर्नुपर्ने काम , कर्तव्य र अधिकारहरु निम्न बमोजिम हुनेछन्:

- अ) गाँउपालिकाको बार र क्षेत्रको दीर्घकालिन योजना(आवधिक योजना) , मध्यकालिन योजना - बार्षिक योजना) तर्जुमागर्ने तथा आवश्यक भएमा जलउपयोग गुरुयोजना तय गरिएको परिदृष्य समीक्षा तथा संसोधन गर्ने ,

आ)गाँउपालिकाको लागी आवश्यक पर्ने निती , वार्यविधी , निर्देशिका तथा नियमहरु तर्जुमा गर्नेगरी लक्ष्य तय गर्ने (जस्तै : मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन निर्देशिका , पूर्ण सरसफाई निर्देशिका , विद्यालय वास निर्देशिका , खानेपानी सुरक्षा योजना निर्देशिका फोहरमैला व्यवस्थापन निर्देशिका आदि)

इ) गाँउपालिका स्तरिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कोष व्यवस्था गर्ने , विभिन्न दातृ निकायहरुलाई कोषमा योगदान गर्न प्रोत्साहित गर्ने तथा काष को उपयोगिताका वार्षिक सार्वजनिक सुनुवाइ तथा पारदर्शी सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने व्यवस्था मिलाउने ,

ई) खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन समितीको सचिवालयको रुपमा समेत काम गर्ने गरी आवश्यकता बमोजिम प्राविधिक , सामाजिक तथा प्रशासनिक सहितको (कम्तीमा एकजना प्राविधिक , सामाजिक तथा एक जना सामाजिक सहजकर्ता) गाँउपालिका वास इकाई स्थापना गर्ने ,

उ)वास क्षेत्रको निर्णय प्रकृत्यामा सहजताकालागी गाँउपालिकाका क्षेत्रभित्र रहेका सबै खानेपानी तथा सरसफाइ योजनाहरु वार्षिकरुपमा अध्यावधिक गर्ने प्रयोजन सहित गाँउपालिका स्तरिय सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने ,

ऊ) खानेपानी तथा सरसफाइ योजनाहरुको न्युनतम सञ्चालन तथा मर्मत संभार मापदण्ड निर्धारण गरी उपभोक्ता समितीहरुलाई पुरस्कार दिने व्यवस्था को स्थापना गर्ने,

ए) विद्यमान सबै खानेपानी तथा सरसफाई योजनाको उपभोक्ता समितीहरुलाई गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालयमा दर्ता गर्ने तथा नियमित रुपमा वार्षिक नविकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

ऐ) गाँउपालिकाभित्र रहेका खानेपानी , सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सरोवारकालाहरुको विवरण तयार पार्ने,

ख समितीका नियमित काम , कर्तव्य र अधिकारहरु निम्न बमोजिम हुनेछन्:

अ) निती निर्माण , योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा वडा तथा गाँउपालिका का विषयगत समितीहरुसंग समन्वय कायम गर्ने ,

आ) गाँउपालिकास्तरिय आवधिक योजना तर्जुमा , वास योजनाहरु बजेट तर्जुमा तथा जलउपयोग गुरुयोजना अद्ययावधिक कार्यमा योगदान गर्ने,

इ) जलस्रोत क्षेत्रको योजना तर्जुमा तथा निती निर्माणमा विज्ञ सेवा व्यवस्थापन गर्ने ,

ई) सार्वजनिक , संस्थागत, वि्यालय तथा स्वास्थ्य सेवाहरु लक्षित सरसफाईको योजना तर्जुमा गर्ने तथा बजेट व्यवस्थापन गर्ने,

उ) २०८५ भित्रमा गाँउपालिकालाई पूर्ण सरसफाईयुक्त गाँउपालिका घोषणा गर्ने गरी पूर्ण सरसफाइसम्बन्धी योजना तर्जुमा गर्ने वार्षिक कार्यक्रम तथा अभियानहरु तय गर्ने एवम सोका लागी बजेट व्यवस्थापन गर्ने ,

ऊ) २०८५ भित्रमा गाँउपालिकालाई मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन युक्त गाँउपालिका घोषणा गर्ने गरी मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना तर्जुमा गर्ने , वार्षिक कार्यक्रम तथा अभियानहरु तय गर्ने एवम सो का लागी बजेट व्यवस्थापन गर्ने ,

ए) खानेपानी तथा सरसफाई योजना सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार व्यवस्थापनमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने उपभोक्ता समिती लाई पुरस्कृत गर्ने तथा निष्कृत उपभोक्ता समिती हरुलाई रकम विनियोजन नगर्ने ,

ऐ) गाँउपालिकाभित्र रहेका खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सरोकारवालाहरुसंग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने,

ओ) खानेपानी , सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रको जोखिम पहिचान तथा विश्लेषण गरी पूर्व तयारी तथा जोखिम न्युनिकरण योजना तयार पारी कार्यान्वयन गर्ने,

औ) तर्जुमा गरिएका कृत्याकलापहरुको कार्यान्वयन , सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

१४) एम्बुलेन्स सञ्चालन समिती :

(१) एम्बुलेन्स सेवाको व्यवस्थित उपयोग, संचालन, खटनपटन र व्यवस्थापन का लागि परिवर्तन गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतको संयोजकत्वमा एक वा छट्टै संचालन समिती गठन गरिने छ । गठन हुने एम्बुलेन्स संचालक समितीमा देहाय बमोजिमका सदस्य हुने छन्:

क) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	सदस्य
ख) लेखापाल	सदस्य सचिव

(२) एम्बुलेन्स संचालन समितीका काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन्:

- क) गाउँपालिकाको बैठक निर्णय गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको कार्यविधी बमोजिम एम्बुलेन्स को दैनिक खटनपटन गर्ने
- ख) एम्बुलेन्स संचालन भएको पटक एकिन गरी सो को अभिलेख राख्ने ।
- ग) निर्णय नभएको कार्यमा एम्बुलेन्स को प्रयोग भएको पाइएमा तत्काल एम्बुलेन्स फिर्ता गर्न लगाउने ।
- घ) तत्काल फिर्ता गर्न अटेर गरेमा प्रहरी प्रशासन को सहयोग लिइ उम्बुलेन्स फिर्ता गराउने ।
- ङ) अनाधीकृत प्रयोग भएको अवधीको लागि संचालक समितीले उचित जरिमाना गराई संचालन कोषमा जम्मा गराउने ।
- च) कुनै व्यक्ती वा संस्थाले एम्बुलेन्स भाडामा लिई संचालन गरेको अवस्थामा भाडा वाफतको रकम असुल गरी कोषमा जम्मा गराउने ।
- छ) एम्बुलेन्स मर्मत संभार गर्नु पर्ने भनी अपरेटर ले दिएको निवेदन उपर आवश्यक छानविन गरी स्वीकृतीका लागि गाउँपालिका प्रमुख समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- ज) एम्बुलेन्स संचालनमा खटिएका कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन क्षमता, एम्बुलेन्स समुचित रेखदेख र व्यवस्थापनमा निजहरुले खेलेको भुमिका बारे गाउँपालिका कार्यालयलाइ जानकारी दिने ।
- झ) एम्बुलेन्स प्रभावकारी व्यवस्थापन र संचालनका लागि आवश्यक देखिएका अन्य विषयहरुमा गाउँपालिकाको कार्यालयलाइ आवश्यक सुझावहरु दिने र प्राप्त निर्देशन अनुसार कार्य गर्ने ।

३) एम्बुलेन्स संचालक समितीका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारहरु गाउँपालिकाको बोर्ड बैठकको निर्णय बमोजिम हुनेछन् । तर गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरुको कार्यकाल समाप्त भई अर्को निर्वाचन नभएसम्म वा अन्य कारणले रिक्त रहेको अवधीका लागि एम्बुलेन्सको संचालन प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले तोके बमोजिम हुनेछ:

१५) प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा निर्देशिका, २०७८ बमोजिम सिफारिस समिति सम्बन्धी व्यवस्था,

१) यस परिवर्तन गाउँपालिकामा विशेष आर्थिक सुविधा सिफारिस गर्नकालागि देहायको एक सिफारिस समिति रहनेछ:

- क) स्थानीय तहको उप प्रमुख वा उपाध्यक्ष - संयोजक
- ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
- ग) स्वास्थ्य सेवामहाशाखा/शाखाप्रमुख - सदस्य सचिव

२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले निवेदन साथ प्राप्त भएका कागजात, यस निर्देशिका बमोजिमको रोग पहिचान भएको चिकित्सकको प्रेस्क्रिप्सन, उपचाररत विरामी भए उपचार गरिरहेको अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको नाम, नागरिकताको प्रमाणपत्र, सूचिकृत अस्पतालको विवरण, सोही स्थानीय तहको नागरिक भए नभएको विवरण वा नाबालकको हकमा जन्मदर्ता प्रमाणपत्र समेतका आधारमा विशेष आर्थिक सुविधा गराउनका लागि निर्देशनालयलाइ सिफारिस गर्ने निर्णय गरी विरामी वा विरामीको संरक्षकलाई वासिन्दा नागरिक भएकोले विशेष आर्थिक सुविधा उपलब्ध गराउने सिफारिस पत्रदिनु पर्नेछ ।

३) सिफारिस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस निर्देशिकामा अन्य सिफारिस समितिले गर्ने भनी तोकिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त सिफारिस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- क) विरामी वा निजको संरक्षकले वासिन्दा नागरिक भएको दावी गरी पेश गरेका निवेदनको छुट्टै अभिलेख राख्ने,
- ख) प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा निर्देशिका अनुसार सिफारिस गरी पठाएका विरामीको तोकिएको विद्युतीय प्रणालीमा अभिलेख राखी अनुसूची-२ र अनुसूची -३ बमोजिमको प्रतिवेदन मासिक तथा वार्षिक रुपमा निर्देशनालयमा पठाउने,

ग) नेपाल सरकारको विपन्न नागरिक उपचार आर्थिक सहूलियत कार्यक्रमका लागि सिफारिस गरेको भए सोको व्यहोरा समेत खुलाई सिफारिस गरेको भए सोको व्यहोरा समेत खुलाई सिफारिस पत्र दिने,

१६)विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका,२०७५ बमोजिम आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकहरुलाई औषधि उपचार सहूलियत उपलब्ध गराउने प्रयोजनको लागि सिफारिस गर्न स्थानीय तहमा देहायका सिफारिस समिति रहनेछः

क) सम्बन्धित स्थानीयतहको अध्यक्ष वा प्रमुख - संयोजक

ख) सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

ग) सम्बन्धित स्थानीय तहको स्वास्थ्य संयोजक - सदस्य सचिव

१. यस सिफारिस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

क) विपन्न नागरिकले उपचारको लागि आवश्यक कागजात सहित दिएको निवेदन सङ्कलन गर्ने,

ख) तोकिएको समयभित्र विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका अनुसार अनुसूची-३ को ढाँचामा निर्णय गर्नु पर्ने, तर सम्बन्धित अस्पताल बाट उपचारका लागि सिफारिस गर्न कुनै पत्र आवश्यक पर्ने छैन।

ग) सिफारिस समिति बाट निर्णय गर्दा विरामी वा विरामीको नजिकको हकदारले सूचीकृत अस्पतालहरु मध्ये जुनसुकै माग गरेको अस्पतालमा उपचारका लागि सिफारिस गरी पठाउनु पर्ने,

घ) विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका अनुसार उपचारका लागि सिफारिस गरी पठाईएका विरामीहरुको विवरण विद्युतीय प्रविधिमा समेत अभिलेख राखी अनुसूची-१० र अनुसूची-११ बमोजिम विभागमा वार्षिक रूपमा पठाउनु पर्ने,

ङ) सिफारिस गर्दा एउटा रोगको विरामीका लागि एक मात्र अस्पतालमा दोहोरो नपर्ने गरि सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

१७)पालिकास्तरीय खोप समन्वय समिति गठन संरचना

क्र.स.	प्रतिनिधित्व	पद
१	मेयर/अध्यक्ष, महा/उपमहा/नगर/गाउँपालिका	संयोजक
२	उप प्रमुख/उपाध्यक्ष	सदस्य
३	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत/सामाजिक विकास अधिकृत	सदस्य
४	वडा अध्यक्षहरु र कार्यपालिका सदस्यहरु	सदस्य
५	स्वास्थ्य संस्था प्रमुख,सरकारी कार्यलयका प्रमुखहरु	सदस्य
६	पालिका शिक्षा शाखा प्रमुख	सदस्य
७	स्थानिय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष मध्ये बाट प्रतिनिधि	सदस्य
८	महिला स्वास्थ्य स्वयंमसेविका वडा प्रतिनिधि	सदस्य
९	टोल विकास संस्थाका अध्यक्ष प्रतिनिधि	सदस्य
१०	गाउँपालिकाका आमा/महिला समुह प्रतिनिधि	सदस्य
११	महिला तथा बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने स्थानीय गै.स.स.प्रमुखहरु	सदस्य
१२	स्थानीय यूवा क्लबहरु	सदस्य
१३	स्थानीय उच्चतम विद्यालयको शिक्षक प्रतिनिधि	सदस्य
१४	पालिका स्वास्थ्य संयोजक	सदस्य सचिव

१.स्थानिय तह/पालिका खोप समन्वय समितिको भूमिका:

१. पालिका स्तरमा समग्र खोप कार्यक्रम संचालनको नीति,योजना तयार गर्ने ।

२. नियमित खोप तथा पूर्ण खोप कार्यक्रमको स्थानीय स्तरमा हुने सम्पूर्ण त्रियाकलापको नेतृत्व गर्ने ।

३. पूर्णखोप कार्यक्रम शुरुवात गर्न स्थानीय वडा/स्वास्थ्य संस्थाहरुको कार्यको समिक्षा, अनुगमन र समन्वयगर्ने ।

४. पालिका स्तरमा साभेदारीहरु बीच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने ।

५. खोप कार्यक्रम तथा पूर्ण खोप कृयाकलापहरु संचालनको लागि थप आवश्यक श्रोतको व्यवस्थापन र परिचालन गर्ने ।

६. निर्देशिका बमोजिम वडा स्तरमा खोप सर्वेक्षण, समिक्षा र पूर्ण खोप वडा सुनिश्चितता र दिगोपनको लागि समन्वय, निर्देशन दिने तथा वडा स्तरको भेरिफिकेसन र प्रमाणिकरण गर्ने ।

७. प्रत्येक वर्ष चैत्र भित्रमा पालिका सवै वडाहरुको वालवालिकाहरुले पूर्ण खोप प्राप्त गरेको यकिन गरि वडा प्रमाणिकरण गरि पालिका प्रमाणिकरणको लागि प्रतिवेदन सहित जिल्ला खोप समन्वय समिति र स्वास्थ्य कार्यालयमा पठाउने ।

८. पूर्ण खोपको निरन्तरता र दिगोपनको लागि पालिका सभा हरुबाट कार्य योजना पारित गरी कार्यक्रमहरु निर्धारण गर्ने ।

९. स्थानीय श्रोतको परिचालन गरी आवश्यकतानुसार जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने ।

१०. खोप सेवाको प्रभावकारी संचालन तथा पूर्ण खोप सुनिश्चितताको लागि खोप समन्वय समिति, वडाखोप समन्वय समिति, टोल विकास/सुधार संस्था वा समितिका पदाधिकारी तथा सरोकारवालाहरु लाई परिचालन गर्ने ।

११. व्यक्तिगत घटना दर्ता विशेष गरी जन्मदर्ता लाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गर्ने ।

१८)स्थानीय तह स्वास्थ्य विमा संयोजन समिति गठन/संचालन नमुना कार्यविधि,२०७८ बमोजिम यस परिवर्तन गाउँपालिकामा स्वास्थ्य विमा संयोजन समिति गठन यस प्रकार रहेका छ :

क) प्रमुख/अध्यक्ष, सम्बन्धित पालिका - संयोजक

ख) प्रमुख/अध्यक्षले मनोनित गरेको बढी जनसंख्या भएका कुनै एक वडाका अध्यक्ष- सदस्य

ग) प्रमुख/अध्यक्षले मनोनित गरेको प्रतिनिधि, सेवाप्रदायक संस्थाप्रमुख/अध्यक्षले मनोनयन गरेको स्वास्थ्य क्षेत्रको अनुभव - सदस्य

घ) हासिल गरेका एक र महिला स्वयंसेविका सहित दुई जना - सदस्य

ड) शाखा प्रमुख, स्वास्थ्य विषय हेर्ने - सदस्य

च) दर्ता अधिकारी स्वास्थ्य बीमा बोर्ड (सम्बन्धित पालिका) - सदस्य

छ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत - सदस्य सचिव

१. स्वास्थ्य विमा संयोजन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

क) पालिकाको क्षेत्र भित्र कार्यक्रम विस्तार गर्न प्रवर्धनात्मक कार्यमा सहयोग गर्ने,

ख) पालिका अन्तर्गतका सरकारी, सार्वजनिक संस्थाहरुको कर्मचारी र परिवारलाई स्वास्थ्य बीमाको दायरमा ल्याउन नियमावलीले तोके बमोजिम प्रिमियमको व्यवस्था गरी कार्यक्रममा आवद्धगर्ने,

ग) अति गरिब परिवारलाई कार्यक्रममा आवद्ध गर्न पालिका र बोर्ड बीच समझदारी गर्ने,

घ) नसर्ने रोगको लागि कार्यक्रमले दिई आएको सुविधा उपलब्ध गराउन वा वृद्धि गर्न बोर्डसंग साझदारी गर्ने,

ड) कार्यक्रम गत रुपमा बोर्डलाई ससर्त अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने,

च) पालिका अन्तर्गत रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुको सेवाको गुणस्तर वृद्धिगर्ने गराउने,

छ) बीमा बाट प्रदान गरिने औषधिहरु पालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरु द्वारा संचालित फार्मसीमा उपलब्ध हुने व्यवस्थामा सहयोग गर्ने गराउने,

ज) स्वास्थ्य संस्थाहरुमा चिकित्सकको उपलब्धता हुने व्यवस्थागर्ने गराउने,

झ) स्वास्थ्य संस्थाहरुमा उपकरण, प्रयोगशालाको सेवामा निरन्तरता, स्तरोन्नति र पूर्वाधार अभिवृद्धिमा सहयोग गर्ने,

ञ) कार्यक्रम प्रवर्धनका सन्दर्भमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश र बोर्डसंग समन्वय गर्ने,

ट) संयोजन समितिले आवश्यक देखेका विमा कार्यक्रम संग संवन्धित अन्य विषयहरु

१९) बैंक खाता संचालन: हरेक स्वास्थ्य संस्थाले बैंक खाता खोल्न सक्ने छ:

(१) स्वास्थ्य संस्थाको बैंक खाता व्यवस्थापन समिति का अध्यक्ष र सदस्य सचिवको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुनेछ

(२) लेखा व्यवस्थापन र लेखा परीक्षण गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ३

स्वास्थ्य संस्था स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड

२०. अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड:

(१) अस्पताल : गाउँपालिकाले सरकारले तोकेको मापदण्ड हरु पुरा गरि १५ शैया सम्म क्षमताको आधारभूत अस्पताल संचालन गर्न सक्नेछ । साथै अनुसुची ६ अनुसार कर्मचारी व्यवस्थापन हुनु पर्दछ ।

(२) स्वास्थ्य चौकी : गाउँपालिकाले प्रत्येक वडा अर्थात जनसंख्याको अनुपातमा कम्तिमा देहायका पूर्वाधार पुरा गरी स्वास्थ्य चौकी संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(क) जनशक्ति: अनुसुची ३ अनुसारको कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ, साथै आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरु थप गर्न सकिने छ ।

(ख) भवन कोठा: प्रशासन कक्ष, औषधी भण्डारण तथा वितरण कक्ष, प्राथमिक उपचार कक्ष जस्ता सुविधा सहितको भवन हुनुपर्दछ ।

(ग) उपकरण: प्राथमिक उपचारका आधारभूत औजार उपकरणहरु हुनु पर्दछ ।

(३) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र : गाउँपालिकाले स्वास्थ्य चौकी नभएको वडामा कम्तिमा देहायका पूर्वाधार पुरा गरि आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र संचालन गर्नुपर्ने छ ।

क) जनशक्ति: अनुसुची ४ अनुसार कर्मचारीहरु व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ, साथै आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरु थप गर्न सकिने छ ।

(ख) भवन कोठा: प्रशासन कक्ष, औषधी भण्डारण तथा वितरण कक्ष, प्राथमिक उपचार कक्ष जस्ता सुविधा सहितको भवन हुनुपर्दछ ।

(ग) उपकरण: प्राथमिक उपचारका आधारभूत औजार उपकरण हरु हुनुपर्दछ ।

(३) सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र : गाउँपालिकाले भुगोल र जनसंख्याको आधारमा कम्तिमा देहाय बमोजिमको पूर्वाधार पुरा गरि सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र संचालन गर्नुपर्ने छ ।

क) जनशक्ति: अनुसुची ५ अनुसार कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ, साथै आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरु थप गर्न सकिने छ ।

(ख) भवन कोठा: प्रशासन कक्ष, औषधी भण्डारण तथा वितरण कक्ष, प्राथमिक उपचार कक्ष जस्ता सुविधा सहितको भवन हुनुपर्दछ ।

(ग) उपकरण: प्राथमिक उपचारका आधारभूत औजार उपकरण हरु हुनुपर्दछ ।

(४) गाउँपालिकाले आवश्यकता महशुस गरि प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाहरु वाट राष्ट्रिय मापदण्ड हरु पुरा गरि प्रयोगशाला स्थापना गर्न र संचालन गर्न सक्ने छ ।

(५) गाउँपालिकाले सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्रहरु वाट राष्ट्रिय मापदण्डहरु पुरा गरि ब्रिथिङ्ग सेन्टरको रुपमा संचालन गर्न सक्ने छ ।

(३) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र जडिबुटी, प्राकृतिक चिकित्सा, योगा ध्यान लगायतका रोकथाममुलक र वैकल्पिक चिकित्सा सेवा को प्रवर्द्धनका लागि समुदाय वा ट्रष्टहरुसँगको साभेदारीमा वा गाउँपालिका आफैले कम्तीमा एउटा आयुर्वेद तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

२१. निजी क्षेत्रले अस्पताल संचालन गर्न सक्ने:

- (१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निजी क्षेत्र तथा ट्रष्ट वा लोक कल्याणकारी संस्थाद्वारा अस्पताल संचालन गर्न चाहेमा १५ शैया सम्मको संचालन अनुमती गाउँपालिकाले दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अस्पताल संचालन गर्न चाहने निकायले अनुमतीको लागि तोकिएको ढाँचामा गाउँपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (३) स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई अनुगमन समितिले प्राप्त निवेदन उपर छलफल तथा आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा अस्पताल संचालनको स्वीकृती प्रदान गर्न सक्नेगरी आशय पत्र प्रदान गर्न गाउँकार्यपालिकालाई सिफारिस गर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) को आधारमा गाउँ कार्यपालिकाले समय भित्र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा यस्तो अस्पताल संचालनको स्वीकृती प्रदान गर्न सकिने प्रकारको आशय पत्र प्रदान गर्नेछ ।
- (५) तोकिएको समयसीमा भित्र यसै ऐन बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तयार गरी स्वीकृतीका लागि गाउँ कार्यपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिमको निवेदन उपर आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको ठहर भएमा अस्पताल संचालनको अनुमती प्रदान गर्न सक्नेछ ।

२२. अस्पताल संचालन गर्न आवश्यक मापदण्ड: गाउँपालिकाको स्वीकृतीमा संचालन हुने १५ बेड सम्मको अस्पतालहरुले देहाय अनुसारको मापदण्ड पुरा गर्नुपर्नेछ:

- (१) जनशक्ति: कम्तिमा २ जना एमविविएस डाक्टर, कम्तिमा २ जना हेल्थ असिष्टेन्ट, कम्तिमा ४ जना स्टाफ नर्स, कम्तिमा एक जना ल्याव टेक्निसियन, रेडियोलोजिष्ट, एनस्थेसिया र आवश्यक मात्रामा सहायक र सहयोगी स्वास्थ्यकर्मिहरु हुनुपर्दछ ।
- (२) भवन तथा कोठा: दर्ता चलानी, बहिरंग सेवा, इमर्जेन्सी कक्ष, प्रयोगशाला, भर्ना भएका विरामी राख्ने क्याविन, नर्सिङ कक्ष, प्रशासन कक्ष, पार्किङ भएको हुनुपर्दछ ।
- (३) उपकरण र पूर्वाधार: सडक नेटवर्कले जोडिएको, एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता, विरामी राख्ने बेड र लाइफ सपोर्ट सिष्टम, २४ घण्टा विद्युत र खानेपानी सेवा भएको, अक्शिजनको व्यवस्था, चिकित्साजन्य फोहर व्यवस्थापनको प्रणाली भएको हुनुपर्ने ।

२३. पोलिक्लिनिक वा क्लिनिक संचालनको अनुमती:

- (१) गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा कुनै व्यक्ति वा संस्थाले पालिक्लिनिक वा क्लिनिक संचालन गर्न चाहेमा तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी स्वीकृती लिनु पर्नेछ ।

- २) पोलिक्लिनिकमा विरामी जाँच्ने चिकित्सक वा सामान्य चिकित्सकको विवरण, सञ्चालकको विवरण, सञ्चालन हुने स्थान र उपलब्ध हुने सेवाको विवरण खोली गाउँपालिका समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

२४. प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन: व्यक्ति वा कुनै संस्थाले प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्न चाहेमा देहाय बमोजिमको विवरण सहित गाउँपालिकाबाट स्वीकृती लिनु पर्नेछ:

- (१) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्न चाहेमा आवश्यक मापदण्ड पुरा गरि गाउँपालिकाबाट अनुमती लिनु पर्नेछ ।
- (२) प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्ने स्थान प्रमाणित भएको कागजात हुनुपर्दछ ।
- (३) प्रयोगशाला विषयमा न्यूनतम ३ वर्ष अध्ययन गरेको व्यक्तिको प्रमाणपत्र र काम गर्न इच्छुक भएको पत्र पेश गर्नुपर्दछ ।
- (४) ल्याबमा उपलब्ध हुने न्यूनतम परीक्षणको प्रकार खुलाएको विवरण पेश गर्नुपर्दछ ।
- (५) ल्याबमा प्रयोग हुने न्यूनतम उपकरणहरूको विवरण पेश गर्नु पर्दछ ।

२५. फार्मसी संचालनको अनुमती:

- (१) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र फार्मसी संचालन गर्न चाहेमा आवश्यक मापदण्ड पुरा गरि गाउँपालिकाबाट अनुमती लिनु पर्नेछ ।
- (२) आधारभूत फार्मसी शिक्षा प्राप्त व्यक्ति सञ्चालक रहने गरी फार्मसी सञ्चालन गर्ने स्थान, विक्री वितरण गर्ने औषधीका प्रकारहरू र प्राथमिक उपचार सेवाको विवरण आवेदनमा खुलाउनु पर्ने ।
- (३) फार्मसी सञ्चालनमा रहने मुख्य सञ्चालक र सहायक कर्मचारीहरूको विवरणहरू शैक्षिक प्रमाण पत्र, नागरिकता र हालको बसोवास ठेगाना प्रमाण भएको कागजात र वडा कार्यालयको सिफारिस साथ आवेदन पेश गर्नुपर्ने ।
- (४) प्राप्त विवरण सहितको आवेदन बमोजिम फार्मसी संचालनको अनुमती दिन सक्नेछ ।

२६. मापदण्ड पुरा नगरेमा सजाय हुने:

- (१) स्वास्थ्य संस्था, प्रयोगशाला, फार्मसी जस्ता स्वास्थ्य सेवा संचालनको स्वीकृती लिदा तोकिएको मापदण्ड पुरा नभएको तर भुक्त्याएर विवरण दिएको वा अस्थायी रूपमा मापदण्ड पुरा गरेको पाइएमा अनुगमन समितिले गरी सचेत गराउने, जरिवाना गराउने तथा स्वीकृती खारेजीको लागि गाउँपालिकामा सिफारिस गर्न सक्नेछ ।
- (२) प्रयोगशालामा तालिम प्राप्त ल्याव टेक्निसियन बाहेकका व्यक्तिले रगत, दिशापिसाव, खकार लगायतको परिक्षणमा संलग्न भएको पाइएमा त्यस्तो प्रयोगशाला बन्द गराउन सक्ने, सञ्चालकलाई कालोसूचीमा राखी सो को आम जनतालाई जानकारी दिइने ।
- (३) फार्मसीको हकमा दर्तावाला सञ्चालक र सहयोगी बाहेक अरुले औषधी बेचेको पाइएमा सचेत गराउने, जरिवाना तिराउने देखि अनुमति खारेज गर्न सकिने ।

(४). सहूलियत र छुटको व्यवस्था गर्नुपर्ने: निजी लगानी र ट्रष्ट मार्फत सञ्चालनमा आएका स्वास्थ्य संस्थाहरूले स्वास्थ्य परिक्षणका क्रममा लाग्ने शुल्क गाउँपालिकाको सिफारिसमा निश्चित प्रतिशत सेवाग्राहीहरूका लागि छुट वा मिनाहा दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद: ४

स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य स्वयंसेवा सम्बन्धी व्यवस्था

२७. स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्थापन: गाउँपालिका भित्रका सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाहरू मार्फत आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि ४ प्रकारका स्वास्थ्यकर्मीहरू रहने छन्:

- (१) स्थायी: नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भई आएका स्वास्थ्यकर्मीहरू सम्भन्नु पर्दछ ।
- (२) करार: स्थानीय माग र विशिष्टताका आधारमा गाउँपालिका मार्फत करार सेवामा भर्ना गरिएका स्वास्थ्यकर्मीहरू सम्भन्नु पर्दछ ।
- (३) अभ्यासकर्ता: स्थानीय स्तरमा खुलेका स्वास्थ्य अध्ययन संस्थानमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू एवं गाउँपालिकाको आंशिक वा पूर्ण छात्रवृत्तिमा अन्यत्र गई स्वास्थ्य शिक्षा अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरूलाई अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीको रूपमा गाउँपालिकाले भर्ना गर्न सक्ने छ । यस्ता अभ्यासकर्तालाई वढीमा १ वर्षको लागि भर्ना गर्न सकिने छ ।
- (४) स्वास्थ्य अभियानकर्ता र स्वयंसेविकाहरू सम्भन्नु पर्दछ ।

२८. अभियानकर्ता/स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको ब्यबस्था: स्वास्थ्य सेवालार्ई घरघरको पहुँचमा पुऱ्याउन र जनचेतना फैलाउन गाउँ पालिकाले पुरुष स्वास्थ्य अभियानकर्ता र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू नियुक्त गर्न सक्नेछ:

- (१) सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका /पुरुष अभियानकर्ताहरू नियुक्तिका लागि २५ वर्ष पुरा भई ४५ वर्ष ननाघेको, शैक्षिक योग्यता न्यूनतम ८ कक्षा अध्ययन गरेको सम्बन्धित वडाको विवाहित महिला हुनुपर्ने छ ।
- (२) एउटा वडामा अधिकतम संख्या १० हुने गरी औसत प्रति ५०० जनसंख्याको लागि १ जना महिला स्वयंसेविको सिफारिस वडा समितिले गाउँपालिका समक्ष पेश गर्नसक्ने छ ।
- (३) यसभन्दा पहिले देखि नै कार्यरत महिला स्वयंसेविकाहरू मध्ये निरक्षर र ६० वर्ष उमेर पुगेकालार्ई प्रोत्साहन भत्ताको ब्यबस्था गरि सम्मानजनक विदाइ गरिने छ ।
- (४) नियुक्ति हुने सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले कम्तिमा ५ वर्ष सेवा गर्ने छु भनेर प्रदिबद्ध पेश गर्नुपर्ने छ ।

२९. स्वास्थ्यकर्मी र सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविको सेवा सुविधा:

- (१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मी: नेपाल सररकारले तोकेको स्केल बमोजिम तलब र स्थानीय गाउँ कार्यपालिकाले तोके बमोजिमको अन्य सेवा सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।
- (२) करार स्वास्थ्यकर्मी: प्रचलित तलब स्केल र दुई पक्षबीचको समझदारीमा भएको करार सम्झौता बमोजिमको सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(३) स्वयं सेविका : सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका निर्देशिका २०६७ को पहिलो संशोधन २०७६ अनुसार सेवा सुविधा सहित गाउँपालिकाले प्रोत्साहन भत्ता, यातायात खर्च स्वास्थ्य संस्थाले

आवश्यकता परेको बखत काममा खटाइएमा सो दिनको पारिश्रमिक, स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अभियानमा खटाइएको समयमा दिइने पारिश्रमिक जस्ता सुविधाहरु उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(४) छनौट भइसकेका सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका हरुलाई गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार तालिम तथा अभिमुखीकरण प्रदान गर्नेछ ।

३०. स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी निर्धारण र नियुक्ति: सामुदायीक वा सरकारी स्वामित्वका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी गाउँ कार्यपालिकाले निर्धारण गर्ने छ:

(१) दरवन्दी अनुसारका पदहरुमा नेपाल सरकारबाट समायोजन भई आएका स्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरु रहने छन् । समायोजनमा नआएका कर्मचारीहरुको हकमा गाउँपालिकाले करारमा स्वास्थ्यकर्मी नियुक्ति गर्न सक्ने छ ।

(२) स्वास्थ्य संस्थामा कायम भएको रिक्त दरवन्दी पदमा करार नियुक्ति गर्नु पर्ने भएमा करार नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिमको छनौट समितिबाट हुनेछ :

(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समितिको अध्यक्ष, – संयोजक

(ख) संयोजकले तोकेको अधिकृत स्तरको कर्मचारि १ जना विज्ञ – सदस्य

(ग) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख – सदस्य सचिव

(३) छनौट समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

३१. कर्मचारी सरुवा:

(१) विशेष अवस्थामा न्यूनतम ३ वर्ष एकै स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्थायी कर्मचारीले अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा हुन चाहेमा गाउँपालिकामा सरुवाका लागि निवेदन दिन सक्नेछन् । यसरी प्राप्त निवेदनका आधारमा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(२) विशेष अवस्था भन्नाले निज सो संस्थामा रहन नसक्ने, विषयगत दरवन्दी आवश्यक नरहेको, स्वास्थ्य समस्या, पतिपत्नी सगैँ रही सेवा गर्न पाउने अवस्था वा अन्य चित्तबुझ्दो कारण समेत बुझिने छ ।

३२. कार्यसम्पादन, करार सम्भौता गर्नुपर्ने: स्वास्थ्य सेवालार्ई प्रभावकारी बनाउन देहाय अनुसार कार्यसम्पादन करार सम्भौताको प्रकृया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ:

(१) गाउँपालिका अध्यक्षको रोहवरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा हेर्ने अधिकृतसँग, उक्त अधिकृतले स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुखहरूसँग र प्रमुखले अन्य कर्मचारीहरूसँग कार्य सम्पादन करार सम्भौता गर्नुपर्ने छ ।

(२) कार्य सम्पादन करार सम्भौता १ वर्षको हुने छ । सम्भौता अनुसार काम भए नभएको मूल्यांकन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ ।

(३) वार्षिक कार्यसम्पादन करारका सूचकहरु निर्धारण गर्ने कार्य स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन तथा अनुगमन समितिले तयार पारी गाउँकार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) करार सम्झौटा ६ महिना सम्मको म्याद राखि गरिने छ ।

३३. कार्य सम्पादन मूल्यांकन र सजाय तथा पुरस्कार:

(१) कार्य सम्पादन करार भएका कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन क्षमताको आधारमा मूल्याङ्कन गरी कार्य सम्पादनमा राम्रो नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने र कमजोर नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई दण्डित गर्नु पर्दछ ।

(२) कार्य सम्पादन सम्झौताको मूल्याङ्कन, पुरस्कार र सजाय गाउँ कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ५

औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था

३४. खरिद समितिको जिम्मेवारी र गठन:

१. खरिद सम्बन्धीकार्य गर्ने, गराउने जिम्मेवारी सम्बन्धित सार्वजनिक निकायको प्रमुखको हुनेछ ।

२. सार्वजनिक निकायले खरिद सम्बन्धी कार्य गर्दा सार्वजनिक खरिद अनुगमनकार्यालयले निर्धारण गरेको योग्यताभएको र खरिद कार्य सम्बन्धी ज्ञान भएको वा तालिम प्राप्त गरेको कर्मचारी बाट गराउनु पर्नेछ ।

३. खरिद समिति गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:

- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत – संयोजक
- गाउँपालिकाको जीन्सी शाखा प्रमुख – १ जना सदस्य
- गाउँपालिकाको लेखा शाखा प्रमुख – १ जना सदस्य
- स्वास्थ्य शाखा प्रमुख – सदस्य

३५. खरिद सम्बन्धि मुल्याङ्कन समिती देहाय बमोजिम गठन हुनेछ :

(क) सार्वजनिक निकायका प्रमुख वा निजले तोकेको वरिष्ठ अधिकृत

(सम्भव भएसम्म प्राविधिक कर्मचारी)

अध्यक्ष

(ख) सम्बन्धित सार्वजनिक निकायका आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख

सदस्य

(ग) विषय सँग सम्बन्धित प्राविधिक विशेषज्ञ

(सम्भव भएसम्म अधिकृतस्तरको)

सदस्य

३६. वार्षिक खरिद योजना बनाउनु पर्ने:

(१) आफ्नो क्षेत्रभित्र वार्षिक रुपमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको अनुमान र खरिद गर्न वार्षिक खरिद योजना बनाई स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

(२) वार्षिक खरिद योजना स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाको सहयोगमा तयार गर्नेछ ।

३७. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरण खरिद:

(१) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिदका लागि गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले प्रक्रिया अघि बढाउने छ ।

(२) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद कार्यमा सार्वजनिक खरिद ऐन र विषयगत स्थानीय कानूनहरुको प्रावधान अनुसार गर्नुपर्ने छ ।

३८. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको भण्डारण:

- (१) खरिद गरिएको औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको सुरक्षित भण्डारणको व्यवस्था गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले मिलाउने छ ।
- (२) स्वास्थ्य उपकरण र औषधीको खरिद चौमासिक रुपमा गर्नुपर्ने छ । खरिदको परिमाण निर्धारण सम्बन्धित वडा समितिले माग गरे बमोजिम २०% मा नवढाइकन गर्नुपर्ने छ ।
- (३) गाउँपालिकाले खरिद गरेको उपकरण र औषधीको कुल परिमाण र मूल्य खरिद मितिको १ हप्ताभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।
- (४) सम्बन्धित सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाले गाउँपालिकाबाट प्राप्त गरेको उपकरण र औषधी तथा औषधी वितरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण चौमासिक रुपमा सार्वजनिक गर्ने र सम्बन्धित वडा समिति मार्फत गाउँपालिकामा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ६

स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर, सामाजिक सुरक्षा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

३९. स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर तोक्न सक्ने:

- (१) गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरमा सञ्चालित चिकित्साकीय उत्पादन र स्वास्थ्य सेवाहरुको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ । स्थानीय स्वास्थ्य सेवा अनुगमन समिति मार्फत निर्धारित गुणस्तर र मूल्य भए नभएको अनुगमन गरि सो अनुरूप कार्य गराउन निर्देशन दिने छ ।

४०. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन:

- (१) गाउँपालिकाले राष्ट्रिय र प्रादेशिक नीति अनुसार स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न आवश्यक सहजिकरण, जनचेतनाका कार्यक्रम तथा अभियानहरु संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- (२) आवश्यकतानुसार अन्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरु निमाण गरि संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।

४१. सरसफाई र स्वच्छताका लागि अनुगमन तथा नियमन:

- (१) स्वस्थ खानेपानी र खाद्य पदार्थको गुणस्तर एवं वायु तथा ध्वनी प्रदुषण नियन्त्रण गर्न स्वास्थ्य तथा सरसफाई अनुगमन समितिले आवश्यक व्यवस्था मिलाउने छ ।
- (२) प्रदुषण बढाउने उद्योग, संस्थान वा व्यक्तिलाई सो सम्बन्धी सचेत गराउन र सो बाट पर्न जाने हानी नोक्सानीको क्षतिपूर्ति गराउन सिफारिस गर्न सक्ने छ ।
- (३) सिफारिस बमोजिम स्थानीय कार्यपालिकाले दण्ड, जरिवाना तथा अन्य कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद ७

महामारी रोगथाम, फोहोरमैला व्यवस्थाप सम्बन्धी व्यवस्था

४२. रोग तथा रोगीहरुको अभिलेख राख्नु पर्ने:

- (१) स्थानीय स्तरमा कुनै नागरिकलाई सरुवा रोग लागेमा सो को जानकारी २४ घण्टा भित्र नजिकको सामुदायिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ ।
- (२) कसैलाई नसर्ने रोग लागेमा सो को जानकारी ५ दिन भित्र नजिकको सामुदायिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ ।
- (३) टिपोट गराइएका रोगीहरुको विवरण सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरुले मासिक रुपमा वडा समिति र गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सूचना प्रणालीमा दाखिला गराउनु पर्नेछ ।

४३. महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न अभियान संचालन गर्नुपर्ने:

- (१) स्थानीय स्तरमा रोगको महामारी फैलिएमा गाउँपालिकाले सोको प्रभाव क्षेत्र निकर्षण गरी विद्यालयहरु बन्द गर्न, अस्थायी रुपमा वस्ती खाली गर्न वा अन्यत्रका सर्वसाधारणलाई भ्रमणमा प्रतिबन्ध समेत लगाउन सक्नेछ ।
- (२) यस्तो परिस्थितिमा महामारीबाट थप क्षती हुन नदिन आवश्यक शर्तकता अपनाउने, आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने र थप जनशक्तिको लागि छिमेकी स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारमा अनुरोध गरी प्रभावकारी परिचालन गर्नुपर्नेछ ।

४४. सुर्ती, मदिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको नियमन:

- (१) सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरणको लागि गाउँ पालिकाबाट छुट्टै अनुमती लिनु पर्नेछ ।
- (२) खाद्य पदार्थ विक्री गर्ने पसलमा सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरण गर्न बन्देज लगाइने छ
- (३) सुर्ती, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको विक्री वितरण र प्रयोगमा नियन्त्रण गर्न निषेधित र खुल्ला क्षेत्रहरु तोक्न सक्नेछ । विद्यालय, सरकारी कार्यालय, हाटवजार जस्ता क्षेत्रहरुको निश्चित दुरी तोक्यो धुम्रपान र मदिरापान निषेध गर्नेछ ।
- (४) खाद्य पदार्थसँगै सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरण गरेमा, निषेधित क्षेत्रमा धुम्रपान र मदिरा सेवन गरेमा स्थानीय प्रशासनको सहयोगमा गाउँपालिकाले कारवाही गर्न सक्नेछ ।

४५. सरसफाइ सम्बन्धि कार्यक्रम तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन:

- (१) गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले व्यक्तिगत, घरेलु तथा सामुदायिक सरसफाईका मापदण्ड तयार गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिना भित्र कार्यपालिका बैठकबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने छ
- (२) यसरी अनुमोदन भएको मापदण्डलाई वडा कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाले पुरुष अभियानकर्ता र महिला स्वयंसेविकाहरु परिचालन गरि सबै घरपरिवारसम्म वितरण गर्नेछन् ।
- (३) घर निर्माण गर्दा शौचालयको फोहोर व्यवस्थापन गर्ने विधि र घरेलु फोहोर बिसर्जन गर्ने स्थानको अनिवार्य व्यवस्था भएको हुनुपर्ने छ ।
- (४) एक परिवारको शौचालय, ढल र फोहोरमैला ब्यवस्थित नभएको कारण अर्को परिवारमा हानी नोक्सानी पर्न गएमा सो को क्षतिपूर्ति हानी पुर्याउने परिवारले तिर्नुपर्ने छ ।
- (५) शहरी तथा अर्ध शहरी क्षेत्रमा निस्कासित फोहोरमैला पुनःप्रयोग गरि कम्पोष्ट मल बनाइएको अवस्थामा गाउँ कार्यपालिकाले प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद ८

विविध

४६. प्राईभेट मेडिकल कलेज, अध्ययन संस्थान र ठूला अस्पताल सञ्चालनका लागि सिफारिस:

- (१.) राष्ट्रिय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप निजीस्तरमा मेडिकल कलेज तथा स्वास्थ्य अध्ययन संस्थान, अस्पताल वा निदान केन्द्र स्थापनाका लागि सम्वन्धित वडा र गाउँपालिकाबाट सिफरिश लिनुपर्नेछ।
- (२) सिफारिस लिँदा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरी स्थानीय स्तरमा पर्ने नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनिकरणका लागि कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव गरिएको हुनुपर्नेछ।
- (३) सिफारिसका लागि गाउँपालिका आर्थिक ऐनले तोके बमोजिमको राजश्व दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ।

४७. राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अभियानलाई सघाउ पुऱ्याउनु पर्ने:

१. स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड पुरा गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकारले संचालन गरेको अभियानलाई गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले समन्वय गर्ने छ।
२. आमा समूह, धामी भक्ती र आम्ची सेवाको अभिलेख अद्यावधिक गरी तिनीहरूको क्रियाकलापलाई स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले अनुगमन र नियमन गर्नेछ।
३. गाउँपालिकाले आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्नका लागि अन्य सरकारी निकाय, निजी व्यवसायी, सामाजिक संघ/संस्था, ट्रष्ट र व्यक्तिहरूसँग विभिन्न कार्यहरूका लागि साभेदारी गर्न सक्ने छ र तिनीहरूबाट औषधी, उपकरण, विशेषज्ञ सीपहरूको सहायता प्राप्त गर्न सक्नेछ।

४८. पुनरावेदन: तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेशउपर कानून बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ।

४९. नियम बनाउने अधिकार:

- (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।
- (२) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ।
- (३) संक्रमणकालीन व्यवस्था: यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआउँदासम्मगाउँ कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ।
- (४) बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा-अडकाउ परेमा गाउँ पालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिनेछ। तर यस्तो आदेश गाउँ कार्यपालिकाले ६ महिनाभित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वत निष्कृत हुनेछ।

५०. बचाउ र लागू नहुने:

- (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिए जति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।
- (२) संविधानसँग बाभिएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरू बाभिएको हद सम्म स्वत: निस्क्रीय हुनेछ।

अनुसूची - १

स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको संरचना

क्र.स.	प्रतिनिधित्व	पद
१	गाउँपालिकाको अध्यक्ष/नगरपालिका प्रमुख	अध्यक्ष
२	उपाध्यक्ष वा उप-प्रमुख	उपाध्यक्ष
३	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
४	वडाध्यक्षहरु सबै	सदस्य
५	गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले तोकेको विषयगत शाखाका प्रमुखहरु	सदस्य
६	स्थानिय तहमा रहेका सुरक्षा प्रमुखहरु	सदस्य
७	स्थानिय नेपाल रेडक्रस सोसाइटीका प्रमुख	सदस्य
८	गाउँ/नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको स्थानिय गैरसरकारी संस्थाको तर्फबाट कम्तिमा १ जना कहिला सहित ३ जना	सदस्य
९	स्थानिय स्तरमा उपलब्ध विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विज्ञमध्ये गाउँपालिका/नगरपालिकाले मनोनयन गरेका २ जना	सदस्य
१०	स्थानिय उद्योग बाणिज्य संघको प्रमुख तथा प्रतिनिधि	सदस्य
११	गाउँ/नगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन शाखाको प्रमुख	सदस्य सचिव

- नोट : गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले, स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको संरचनामा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्न सक्नेछन् ।

अनुसूची - २

गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा को दरबन्दी तेरीज

क्र.सं.	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	गा.पा.स्वास्थ्य शाखाको दरबन्दी	कैफियत
१	अधिकृत	६/७	नेपाल स्वास्थ्य	हेल्थ ईन्स्पेक्सन	१	
२	अधिकृत	६	नेपाल स्वास्थ्य	क.न./ज.न.	१	
		जम्मा			२	

नोट:

- १.अधिकृत ६ तह (स्वा.हे.ई.) भन्नाले स्वास्थ्य सेवा हेल्थ ईन्स्पेक्सन समुहको छैठौ तहका जनस्वास्थ्य निरीक्षक, हे.अ.,अधिकृत,सि.अ.हे.ब.,अधिकृत,प.नि.सु.निरीक्षक,खोप निरीक्षक,भे.क.स.निरीक्षक,वा सो सरहका पदनामलाई जनाउने छ । सो पद रिक्त भएमा हेल्थ असिष्टेण्ट ५ तह (स्वा.हे.ई.)बाट पद पूर्ती गरिने छ ।
- २.अधिकृत ६ तह(स्वा.क.न./ज.न.) भन्नाले स्वास्थ्य सेवाको क.न. समुहका प.हे.न वा सि./अ.न.मी.६ तह वा जनरल नर्सिङ समुहका स्टाफ नर्स ६ तह (स्वा.ज.न.) लाई जनाउनेछ र सो पद रिक्त भएमा स्वास्थ्य सेवा.प.हे.न./स्टाफ नर्स ५ तह बाट पद पूर्ती गरिने छ ।
- ३.(अधिकृत ६ तह (स्वा.आयुर्वेद) लाई स्थानीय तहले सम्बन्धित औषधालयबाट कामकाजको लागि खटाउन सक्नेछ ।
- ४.यदी यसरी पनि नपुग भएमा स्थानीय तहले आफ्नो श्रोतबाट सहायक ५ तह (स्वा.आयुर्वेद) नियुक्त गर्न सक्ने छ । आवश्यक परेको खण्डमा गाउँपालिकाले स्वास्थ्य शाखामा काजमा खटाउन सक्ने छ ।

अनुसूची - ३

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुको संगठन संरचना

क्र. सं.	पद नाम	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	दरबन्दी		
					क	ख	ग
१	हेल्थ असिस्टेन्ट/सि.अ.हे.व.	५/६/७	नेपाल स्वास्थ्य	हेल्थ ईन्स्पेक्सन	१	१	१
२	स्टाफ नर्स /सि.अ.न.मि.	५/६/७	नेपाल स्वास्थ्य	जनरल नर्सिङ	१	१	१
३	ल्याव असिस्टेन्ट	४/५/६	नेपाल स्वास्थ्य	मेडिकल ल्याव टेक्नोलोजी	१	१	१
४	समुदाय स्वास्थ्य सहायक	४/५/६	नेपाल स्वास्थ्य	हेल्थ ईन्स्पेक्सन	३	२	१
५	समुदाय नर्स सहायक	४/५/६	नेपाल स्वास्थ्य	कम्युनिटि नर्सिङ	३	२	१
६	कार्यालय सहायक		प्रशासन	प्रशासन	१	१	१
	जम्मा				१०	८	६

हाल चौथो र पाँचौ तहमा कार्यरत सि.अ.हे.व.आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको समुदाय स्वास्थ्य सहायकको रुपमा कार्यरत रहनेछ ।

द्रष्टव्य :

क. ५०००० भन्दा बढि जनसंख्या भएको वडाको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र

ख. २००० देखि ५००० सम्म जनसंख्या भएको वडाको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र

ग. २००० भन्दा कम जनसंख्या भएको वडाको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र

अनुसूची - ४

सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्रहरुको दरबन्दी तैरिज

क्र.सं.	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्रको हरुको दरबन्दी	कैफियत
१	सहायक	४/५	नेपाल स्वास्थ्य	हेल्थ ईन्स्पेक्सन	१	
२	सहायक	४/५	नेपाल स्वास्थ्य	ज.न./क.न.	२	
३	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	प्रशासन	१	
	जम्मा				४	

अनुसुची -५

स्थानियतहमा स्थापना हुने १५ शैयाको आधारभुत अस्पतालको प्रस्तावित संगठन संरचना

१. मेडिकल सुपरिटेण्डेण्ट क मेडिकल जनरलिस्ट (क.ब./९,१० तह)-१

क.चिकित्सकिय सेवा,उपचारात्मक सेवा:

- बहिरंग ईकाइ
  - मेडिकलअधिकृत(आठौ तह) -२ जना
  - हेल्थ असिस्टेन्ट(५,६,७)-१
  - कविराजआयुर्वेद (सहायकतह ५,६,७)-१
  - डेन्टलहाइजनिस्ट(सहायकतह ५,६,७)-१
  - अण्थालमिक सहायक(सहायकतह ५,६,७)-१
- आकस्मिक इकाई
  - हेल्थ असिस्टेन्ट(५,६,७)-३
- अन्तर इकाई
  - स्टाफ नर्स तह(५,६,७)-६
  - अण्थाल्मिक सहायक(५,६,७) -१
- अस्पताल फार्मेसी
  - फार्मेसी सहायक(५,६,७)-१

२.निदानात्मक सेवा

- प्रयोगशाला इकाई
  - ल्याव टेक्निसियन(५,६,७) -१
- रेडियोइमेजिङ सेवा
  - रेडियोग्राफ(५,६,७) -१

३.अस्पताल व्यवस्थापन

- प्रशासन इकाई
  - ना/(.प्र.अनं.प.रा.).सु.सहायक पाचौ तह-१
  - कार्यलय सहयोगी -(श्रेणी विहिन)-६
  - सफाइकर्म-(श्रेणी विहिन)-३